

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آندس مهاجم و بیماریهای منتقله از آن تب دانگ، چیکونگونیا و زیکا

معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی اراک

واحد بیماریهای واگیر تیر ماه ۱۴۰۳

پشه‌های آئدس از نظر ظاهری متمایز هستند زیرا علائم سیاه و سفید قابل توجهی روی بدن و پاهای خود دارند.

در سال ۲۰۰۵ سازمان بهداشت جهانی بیماری دانگ را یک معضل بهداشتی با اهمیت بین المللی و مشمول مقررات بهداشت بین المللی اعلام نمود که دلیل آن تهدید سلامت جهانی ناشی از انتشار سریع همه‌گیری‌های آن در جهان می‌باشد.

در حال حاضر بیماری‌های نوپدید و بازپدید منتقله توسط گونه‌های پشه‌ی آئدس مهاجم چالش جدید جامعه جهانی است.

دانگ، چیکونگونیا، زیکا بیماری‌های منتقله توسط ناقلین هستند که به سرعت در جهان در حال گسترش می‌باشند و از نظر بهداشت عمومی اهمیت زیادی دارند.

این بیماری‌ها بوسیله پشه آئدس، بخصوص آئدس اجیپتی و آئدس آلبوپیکتوس منتقل می‌شوند.

منطقه مدیترانه شرقی، سازمان جهانی بهداشت در سالهای اخیر شاهد طغیانهای متعدد بیماری‌های دانگ و چیکونگونیا بالاخص در کشور همسایه پاکستان، بوده است.

تا سال ۱۳۹۷، ناقلین یاد شده در ۱۳ کشور منطقه، شامل پاکستان، عربستان و افغانستان و یمن گزارش شده‌اند.

قبل از سال‌های ۱۹۷۰ تنها در ۹ کشور این بیماری را گزارش کرده بودند اکنون این بیماری در ۱۳۰ کشور جهان بومی شده است در حال حاضر پشه‌های آئدس در کشورهای هر ۵ قاره پراکنده شده‌اند.

همچنین در ایران این پشه در جنوب کشور (هرمزگان، بوشهر) و جنوب شرق (سیستان و بلوچستان) و شمال کشور گیلان و اردبیل و رامسر صید شده است

اهمیت موضوع بیماریهای منتقله توسط آئدس مهاجم

- انتقال چهار بیماری، دانگ، چیکونگونیا، زیکا و تب زرد که هیچ کدام واکسن موثر و درمان قطعی ندارند.
- بیش از ۵۰٪ جمعیت دنیا در معرض ابتلا به این بیماریها هستند.
- ایجاد اپیدمیهای انفجاری (ناقل آئدس اجپیتی) و بروز بیماریهای با بار بالا
- کشندگی بالای برخی از این بیماریها تا ۱۰ درصد در میان آربوویروس ها (بیماری دنگی)
- ناتوانی و از کار افتادگی قابل توجه مبتلایان این بیماریها (بیماری چیکونگونیا)
- تولد نوزادان با عقب ماندگی ذهنی (بیماری زیکا)
- هدررفت منابع اقتصادی (بیش از ۸ برابر برنامه کنترل مالاریا)
- عوامل بالقوه قابل استفاده در بیوتروریسم
- آسیب جدی به توسعه پایدار کشورها

چالشهای موثر در افزایش گسترش پشه ها:

- گرم شدن زمین
- افزایش شهرنشینی
- سوء مدیریت منابع آب
- افزایش مسافرتهای بین المللی
- مقاومت به حشره کش ها
- تغییر ویروس ها

وضعیت برنامه مدیریت بیماریهای منتقله توسط پشه آئدس مهاجم

با توجه به میزان بروز و مرگ و میر بالای بیماری مالاریا و تب دانگ در جهان و همسایگی ایران با کشورهایی که اپیدمی های بزرگ این بیماری ها در سال های اخیر گزارش نموده اند، لزوم توجه به این بیماریها از اهمیت بیشتری برخوردار است.

نقطه شروع برنامه ریزی نظام مراقبت بیماریهای منتقله از پشه آئدس در ایران از سال ۱۳۹۰ بوده و از سال ۱۳۹۵ در کشور به شیوه جدید راه اندازی شده است و علاوه بر جاری بودن نظام مراقبت انسانی در کل کشور قالب نظام مراقبت سندرومیک در سراسر کشور، کلیه مبادی ورودی کشور نیز تحت پوشش مراقبت حشره شناسی قرار گرفته است.

وضعیت مراقبت حشره شناسی :

در تمامی مبادی مرزی زمینی، ریلی، دریایی و هوایی بین المللی مراقبت حشره شناسی انجام می شود. اولین گزارش صید پشه آئدس اجیپتی توسط نظام مراقبت حشره شناسی در بهمن سال ۱۳۹۸ در شهرستان بندرلنگه استان هرمزگان گزارش شده است. و صید های بعدی، بندرعباس آذر ماه ۱۴۰۰ و شهرستان سیریک اسفند ۱۴۰۰، و در استان گیلان شهریور ماه ۱۴۰۲ (آئدس آلبوپیکتوس)، سیستان و بلوچستان شهریور ماه ۱۴۰۲، استان بوشهر اردیبهشت ماه ۱۴۰۳ صید شده است.

مطابق نظام مراقبت حشره شناسی در حال حاضر صرفا در چهار استان کشور پشه آئدس اجیپتی و آئدس آلبوپیکتوس وجود دارد.

آئدس اجیپتی :

هرمزگان

سیستان و بلوچستان (چابهار)

بوشهر (کنگان و عسلویه)

آئدس آلبوپیکتوس :

استان گیلان

وضعیت بیماریهای منتقله از طریق پشه آئدس

از سال ۱۳۹۵ تا پایان سال ۱۴۰۱ تعداد موارد مثبت قطعی بیماری دانگ ۶۰ مورد و بیماری چیکونگونیا ۵۴ مورد در کشور گزارش شده است، که همه موارد "وارد از خارج از کشور" بوده است. همچنین تا این تاریخ هیچ موردی از بیماری زیکا در کشور گزارش نشده است.

از ۲۶ اردیبهشت ماه ۱۴۰۳ تا سوم تیرماه ۱۴۰۳ : ۱۲۹ مورد مثبت قطعی بیماری دانگ در کشور شناسایی شده است (به غیر از سه مورد که وارد از پاکستان ، عمان و بنین بوده اند ؛ بقیه موارد وارد از عمارت می باشند) با یک مورد فوت . موارد مثبت عمدتاً در استان فارس تشخیص داده شده اند :

استان فارس دانشگاه های (گراش ، لار ، جهرم و شیراز تشخیص داده شده اند)

دانشگاه استان هرمزگان (بندرعباس ، بندر لنگه ، سیریک ، خمیر و پارسیان)

باقی موارد در دانشگاه های خراسان رضوی (مشهد) ، بوشهر ، چابهار ، زاهدان ، شهید بهشتی ، گیلان ، قم و قزوین و ایران تشخیص داده شده است

به غیر از یک بیمار که اهل آفریقا است بقیه موارد ایرانی می باشند .

۷ بیمار در شهر بندر لنگه تشخیص داده شده اند بدون سابقه سفر و انتقال محلی محسوب می شوند .

بیماریهای منتقله توسط پشه های آئدس

بیماری تب زرد: در نواحی گرمسیری آفریقا و آمریکای جنوبی اندمیک می باشد.

تاکنون موردی از بیماری بومی تب زرد در آسیا به ثبت نرسیده است.

بیماری تب زرد در همه گرو ههای سنی مشاهده می شود ولی شدت بیماری در افراد مسن بالاتر است.

واکسیناسیون مهمترین روش برای پیشگیری است. یک دوز آن می تواند ایمنی مادام العمر را ایجاد نماید

بیماری تب دانگ: یک بیماری ویروسی خونریزی دهنده است.

علائم بیماری: تب، تهوع، استفراغ، بثورات پوستی، سردرد، درد پشت چشم، بدن درد و درد عضلانی، درد مفاصل، پتشی، کاهش گلبول سفید همراه می شود.

راه انتقال بیماری: گزش پشه، انتقال خون، پیوند عضو

بیماری چیکونگونیا: مهمترین علامت بیماری درگیری مفاصل بدن و درد و تورم ناشی از آن است این بیماری شدیداً ناتوان کننده می باشد.

راه های انتقال بیماری:

گزش پشه، انتقال خون، از مادر به جنین (سقط در سه ماهه اول)

بیماری زیکا: باعث به دنیا آمدن کودکان با عقب ماندگی ذهنی می شود.

راه انتقال:

نیش پشه آلوده

مادر به جنین

تماس جنسی (واژن، آنال و دهانی)

انتقال خون

پیوند اعضا

مواجهه شغلی در آزمایشگاه

انتظارات در برنامه مراقبت بیماریهای منتقله به وسیله آئدس

۲- کمیته بهسازی محیط و مبارزه با ناقلین

- دفتر امور شهر و روستای استانداری ریاست کمیته
- شناسایی زیستگاه های طبیعی و مصنوعی لاروی و تعامل لازم در از بین بردن آنها
- ساماندهی لاستیک های مستعمل و نظارت بر نگهداری استاندارد لاستیک های نو
- جمع آوری بهینه آبهای راکد، فاضلاب، زباله های شهری و روستایی و مدیریت پسماند
- جمع آوری به موقع نخاله های ساختمانی
- تامین آب شرب لازم برای جمعیت در معرض خطر
- ترمیم به موقع عیوب شبکه آبرسانی

تشکیل ستاد استانی پیشگیری و مبارزه با بیماریهای منتقله از آئدس مهاجم

- به ریاست استاندار محترم استان
- تهیه و تدوین راهبردهای فنی و اجرایی برنامه در استان
- تامین و تخصیص منابع انسانی، مالی و تجهیزاتی مورد لزوم برنامه
- ارزشیابی برنامه و بررسی منظم و مداوم عملکرد سازمانها، ادارات و نهادها
- ارسال گزارش مدون و منظم اقدامات انجام شده و ارزیابی شرایط موجود
- تشکیل کمیته های پنج گانه مدیریت بیماریهای منتقله از آئدس مهاجم

۱- کمیته آموزش و اطلاع رسانی

- به ریاست صدا و سیما
- اطلاع رسانی صحیح به جمعیت در معرض خطر با تولید و پخش رایگان برنامه های آموزشی در صدا و سیما محلی
- همکاری در ارائه آموزش استاندارد به کارکنان ادارات و سازمانها، اتحادیه ها و اصناف
- مدیریت انتشار اخبار صحیح و مطالب آموزشی استاندارد

انتظارات در برنامه مراقبت بیماریهای منتقله به وسیله آندس

۳- کمیته مراقبت درمان

به ریاست دانشگاه علوم پزشکی

- همکاری در اجرای برنامه مراقبت حشره شناسی و عملیات کنترل ناقلین و تحلیل وضعیت موجود به صورت منظم
- همکاری در راستای پیگیری استقرار نظام مراقبت سندرومیک بیماری در کلیه مراکز دیده ور استان اعم از خصوصی، دولتی و نظامی
- پیش بینی تخت های بیمارستانی و ایجاد ظرفیت مناسب بیمارستانها جهت بستری و درمان بیماران

۴- کمیته بودجه و پشتیبانی

به ریاست معاونت برنامه ریزی و توسعه استانداری

- تامین اعتبار مورد نظر جهت اجرای برنامه
- مشارکت در تامین تجهیزات مورد نیاز برنامه
- مشارکت در تامین نیروی انسانی مورد نیاز

۵- کمیته پایش و ارزیابی

به ریاست اداره کل بازرسی و پایش عملکرد استانداری

- ارزشیابی عملکرد کمیته ها به ستاد استانی و سطح ملی
- پیگیری عملکرد کمیته ها و ارائه پسخوراند لازم به دستگاه های اجرائی

➤ شرح انتظارات:

➤ استانداری

- تشکیل شورای تأمین استان، گزارشگیری منظم و نظارت بر عملکرد فرمانداری ها
- تامین بودجه کمکی کنترل ناقلین (سالیانه) از محل اعتبارات استانی بر اساس برنامه عملیاتی دانشگاه علوم پزشکی و هماهنگی سیاسی عملیات استان

➤ فرمانداری

- تشکیل شورای تأمین شهرستان، گزارشگیری منظم و نظارت بر عملکرد بخشداریهها و هماهنگی سیاسی عملیات شهرستان

➤ دادگستری

- حمایت از دانشگاه علوم پزشکی در جهت اجرایی نمودن ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی در راستای بهسازی محیط در شهرها و روستاها

➤ اداره کل بنادر و کشتیرانی استان

- تامین فضای فیزیکی مناسب برای پرنسل بهداشتی جهت نظارت بر لنچ ها و کشتیهای وارد شده به اسکله های استان با مبدا کشورهای آلوده در راستای پیاده سازی مقررات بین المللی وبهداشتی (IHR)

➤ اداره کل آب وفاضلاب استان :

- زهکشی وپرکردن چاله ها وگودال ها روان سازی آب های راکد
- دفع بهداشتی و جلوگیری از ورود فاضلاب ها به معابر عمومی
- تأمین آب موردنیاز ساکنین از طریق لوله کشی تا نیازی به ذخیره سازی آب که می تواند زیستگاه های بالقوه لاروی باشد ایجاد نگردد .
- ساماندهی مخازن و منبع های آب مستعمل و اسقاطی

➤ اداره کل گمرک استان :

- کنترل کالا های وارداتی از کشورهای آلوده به پشه آئدس مهاجم بالاخص کشورهای جنوب شرق آسیا به استان مرکزی (مانند لاستیک مستعمل و گیاه بامبو و...)
- کنترل کالاهای وارداتی موجود در انبار ها ی این اداره کل
- همکاری در جهت مدیریت محموله های مشکل ساز، تعامل در جهت خروج لاستیکهای مستعمل از بنادر و مناطق آزاد به سرزمین مادری جهت بازیافت و بی خطر سازی لاستیکها

► شهرداری

- جمع آوری زباله ها ونخاله های ساختمانی به منظور کاهش زیستگاه پشه
- نظافت مداوم آبگذرهای شهری به منظور جلوگیری از راکد شدن آب
- ساماندهی لاستیک های مستعمل بخصوص در شهرها و حاشیه شهرها
- تدوین و اجرای ضوابط ساختمانی و شهرسازی ناظر بر عدم ایجاد زیستگاه های لاروی
- بهسازی ومرمت ساختمان های متروکه در مناطق شهری
- همکاری وهماهنگی شهرداری ، محیط زیست وسایر سازمان های دولتی وغیر دولتی در جمع آوری ظروف پلاستیکی ، شیشه ها و..... به منظور کاهش زیستگاه پشه
- شستشوی هفته ای ۲ بار سطل های زباله در سطح شهر وضدعفونی جایگاه های سطل زباله ها با آب آهک

دهیاریها

- جمع آوری فضولات حیوانی و همچنین زباله ها ونخاله های ساختمانی به منظور کاهش زیستگاه پشه
- بهسازی و مرمت ساختمان های متروکه در مناطق روستایی

► بیمارستانهای نظامی و تامین اجتماعی و خصوصی

- همکاری با دانشگاه علوم پزشکی جهت آموزش پزشکان زیرمجموعه در راستای بیماریابی موثر بر اساس سیاستهای ابلاغی وزارت بهداشت

► سازمان هواپیمایی کشور

- تامین فضای فیزیکی مناسب برای پرسنل بهداشتی جهت نظارت بر پروازهای وروری از مبدا کشورهای آلوده در راستای پیاده سازی مقررات بین المللی و بهداشتی (IHR) و بهسازی محیط فرودگاه و اطراف اطراف

➤ اداره کل امور اتباع و مهاجرین :

- همکاری و هماهنگی اداره کل امور اتباع بیگانه با مرکز بهداشت استان در جهت بررسی مهاجرین از کشورهای آلوده در صورت لزوم

➤ فرودگاه اراک

- همکاری و هماهنگی فرودگاه اراک با مرکز بهداشت در جهت اطلاع رسانی در بررسی مسافرین ورودی از کشورهای آلوده به استان

- به منظور ضد عفونی هواپیماها بر اساس استاندارد های بین المللی در صورت لزوم

- افزایش آگاهی مسافرین داخلی و بین المللی برای حفاظت شخصی از گزش پشه و مراجعه به پایگاه مراقبت مرزی مستقر در فرودگاه در صورت گزش و وجود علائم بیماری

➤ اداره کل صنعت معدن و تجارت استان

- افزایش آگاهی بازرگانان در جهت خود مراقبتی

➤ اداره کل آموزش و پرورش

- توانمند سازی دانش آموزان در امر مدیریت محیط و رعایت اصول حفاظت فردی و خود مراقبتی در صورت اثبات وجود پشه آئدس در مناطق (پشه بند و حفاظ های توری ، البسه مناسب ، دور کننده های حشرات ، حشره کش ها و.....)

➤ اداره کل صدا و سیما

- همکاری و هماهنگی صدا و سیما با مرکز بهداشت استان به منظور اطلاع رسانی و آموزش به عامه مردم در هنگام استقرار و صید پشه و بروز بیماری

➤ اداره کل ورزش و تربیت بدنی

- افزایش آگاهی ورزشکاران در جهت خود مراقبتی
- هماهنگی با مرکز بهداشت استان به منظور غربالگری تیم های ورزشی پس از انجام مسابقات در هنگام بازگشت از کشورهای جنوب شرق آسیا که به استان مرکزی وارد شده اند .
- ساماندهی لاستیک های مستعمل در پیست های اتومبیل رانی شهر اراک و ضد عفونی جایگاه لاستیک ها

➤ اداره راه و ترابری :

- افزایش آگاهی مسافرین برای حفاظت شخصی از گزش پشه
- بازدید از پایانه های حمل بار و سندیکا

➤ اداره کل حفاظت محیط زیست

- تداوم اقدامات مداخله ای از سوی محیط زیست در تالاب میقان به منظور کاهش زیستگاه پشه

➤ ادارات همکار(جهاد کشاورزی، صمت، بنادر و کشتیرانی و...)

- تامین تجهیزات کنترل ناقل از قبیل پمپهای سم پاشی ابقایی و مه پاشی و سموم موثر انجمنهای مردم نهاد خیرین
- مشارکت در تشکیل کمپینهای آموزش عمومی و همکاری در بهسازی محیط منازل مسکونی، شهر و روستا انجمنهای مردم نهاد خیرین
- مشارکت در تشکیل کمپینهای آموزش عمومی و همکاری در بهسازی محیط منازل مسکونی، شهر و روستا سازمان پدافند غیرعامل
- تعامل راهبردی با وزارت بهداشت و سازمانهای همکار با مدیریت و ایجاد حساسیت در مسئولین ادارات و سازمانها و حمایت سیاسی جهت تسهیل عملیات

سپاسی